

Beszámoló

Az elmúlt időszak meglehetősen eseménydúsán telt. Nem tudom, mi kell beletartozzon föltétlenül egy élménybeszámolóba, de az évet részben beárnyékolta a Kolozsvártól való viszonylagos belső eltávolodásom és a jövőbeli elköltözés nehézségei is, minden pozitívuma ellenére, illetve a vívódás, hogy egzisztenciális, és szakmai szempontok mentén merre lehetne tovább keresgélni. A Minerva Archívummal való közös munkámat lehetne szakmai szempontból először kiemelni, hiszen bedigitalizáltunk mintegy tízezer portrét Deák Ferenc hagyatékából, amelyek között ott volt az a mintegy százötven értelmiségi portré is, amelyeket én rendszereztem és vittem be. Ebből két kiállítást készítettünk. Egyet az újonnan nyílt Aluvialba, a másodikat ez év tavaszán a Sepsiszentgyörgyi MAGMA kortárs művészeti központnak.

Bár az eredeti javaslatom a Dolgozó Nő újságreprodukciója lett volna, ettől különböző okok miatt eltértem. Az egyik ok magával az újsággal való közelebbi szembenézés volt. Egyrészt – és ez semmiképpen nem egy értékítélet – maga az írott anyag volt meglehetősen használhatatlan, másrészt egy idő után nem azok a dolgok érdekelték, amik ott fölmerültek. Ez részben betudható a Deák Ferenc anyagnak és az értelmiségi kérdésnek, amely régi érdeklődésemet élesztette újra, másrészt újságként a Korunkba való betekintést sokkal használhatóbbnak találtam, mert engem első sorban a korabeli értelmiségi önreprezentációk, habitusok és módszerek érdekelték, amelyekkel kapcsolatosan a Korunk meglehetősen gazdag képet festett. A másik ok egyszerűen a szervezkedés volt. Nekifogtam még tavaly nyáron az együttműködésnek különböző újságírókkal, Kulcsár Árpáddal, Dobrai Zsolttal és még néhány emberrel, viszont az szervezés, egyeztetés nehézségei, az anyag értelmezésében fölmerült eltérések, de elsősorban egyszerűen a folyamatos másokra utaltság miatt, és mert munkahely mellett ezt nagyon vontatottan tudtam volna csak csinálni, ettől elálltam. Ebből az időszakból származnak azok a vizuális anyagok is, amelyek még valamelyest köthetők a laphoz, a ruha-és szabásminta modellek, a mozdulat-és pózkultúrával kapcsolatos kollázs és néhány kezdeti újságterv. A riportanyag elkészítése ez év elejétől foglalkoztat. Végül három riportot sikerült teljesen befejeztem (további kettő még szerkesztés alatt) amelyek három szakmából, három életkorból három különböző megközelítést adnak a szocializmus nyilvánosságára és a jelenre. Ezeknek a riportoknak a nagyon vágott, szűkített verzióját adom le, amelyet a tárgy szempontjából relevánsnak gondolok. Birtokomba került továbbá egy adag cinkográfia is, amelyek, bár nem kapcsolódnak az utóbbi időben letisztulni látszott fókuszponthoz, mégis beemelem őket, mert mint a szocialista iskolaélet sajtóreprezentációja, és mint sajtótörténeti tárgyak is, érdekesek voltak számomra, még ha archív anyagnak kissé kevesek is (mintegy negyven lemez), van némi dokumentációs értékük.

Riportjaim, kutatgatásom során először a Limes körhöz lyukadtam ki, amelynek Szilágyi N. Sándor is tagja volt érintőlegesen. Ez egyrészt, mint a korabeli értelmiségi önreprezentáció és önérdékképviselet egy modellje, volt hasznos, összehasonlítva más típusú informális érdekképviseletekkel, másrészt visszanyomozva elvezetett egy meglehetősen széles, a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején kibontakozó vitára, amely nemzedéki, módszertani és nyelvhasználati vitaként ugyanúgy olvasható. Ez az ún. *metanyelv vita*, ahogy én nevezem, az új nemzedék képviselői, nagyrészt a Bretter kör – úgy, mint Egyed Péter, Bréda Ferenc, Cs.Gyimesi Éva, Tamás Gáspár Miklós és mások – és az idősebb, a szocialista állami struktúrába jobban beágyazott értelmiségiek között zajlott. Ez egyfelől azért is érdekes, mert mindig érdekelt a nemzedéki kérdés, a korabeli nyilvánosság tagolódása, másrészt, mert az akkori fiatal nemzedékből került ki a rendszerváltás után az erdélyi politikai elit és az egyetemi oktatók egy része, így valamilyen formában talán – hosszabb távon is – visszanyomozhatóvá válnak egyes mai praxisok előzményei, kiindulópontjai úgy az egyetemi mező, mint a független értelmiségi mező esetében. Az egyik munkám éppen ennek a vitának egy kissé eltérített, tömörített „összefoglalóját”, kihangosítását tartalmazza egy plakát-szerű médiumban. Magának a Limes kör anyagainak eddig szélesebb nyilvánosságra nem került dokumentumai (mint Molnár Gusztáv korai

riportjai, amelyek 1987-es disszidálása óta valószínűleg az OSZK-ban nyugszanak) előkerítése még várat magára és valószínűleg nem is akadálymentes.

A munkáknak maguknak, amelyeket nem tartok különösebb látványosnak, vagy bombasztikusnak, inkább egyfajta relációesztétikai funkciót tulajdonítok, amelyek bizonyos diskurzusok újravételét, fölélesztését teszik lehetővé (például a metanyelvi vitához hasonló, általános, szakmaközi diskurzust, amely bizonyos módszertani kérdéseket taglalna, főleg nemzedékek között, ma szinte elképzelhetetlennek tartok). A gesztusrendszerrel kapcsolatos kollázsom, bár még a Dolgozó Nő-ből indult ki, pedig például a hétköznapi gesztusok és az osztályszerkezet kapcsolatát vetheti föl stb. A szöveggel való foglalatosságot nagyon fontosnak tartottam végig, hiszen maga a médium, a nyelv, univerzalizálásánál fogva rendkívül alkalmas bármilyen szakmaközi – és egyáltalán bármilyen – diskurzus kialakítására (ellentétben a kép, fotó stb. médiumával, amely láthatóan nem az, ezt a Minervában már megtapasztaltam). Az anyag, ha összességében nézem, tulajdonképpen meglehetősen darabos és csak az utóbbi időben – részben a riportsorozat és az egyéb sajtókutatgatásaim nyomán - kaptam meg azt a típusú fókuszot, amelyet kerestem, és amelyre nem igen kaptam eddig válaszokat.

Összességében azt hiszem, ha nem is a legtermékenyebb, de több szempontból az egyik legmeghatározóbb egy évemet tudhatom magam mögött. Köszönöm a Communitas Alapítványnak hogy megtisztelt és érdemesnek ítélte a díjra! Különösen hasznos volt és jól esett, hogy minekutána persze volt némi anyagi vonzata is az elkészült munkáknak, a pályázati pénz egy jelentős részét korabeli újságok, szaklapok, szakkönyvek, erdélyi filozófiai, szociológiai kötetek beszerzésére fordíthattam, amelyekre már régóta vágytam, és amelyek föltétlenül szükségesek a jövőbeli kutatásaimhoz is.

Öllerer Áron